

Brorfelde-centret.

En vision/fiktion: Vi besøger centret og interviewer naturvejlederen i 2015.

15. sept. 2015.

Foreningens medlemsblad har tradition for at bringe en artikel om et af landets naturoplevelsescentre i hvert nummer af bladet.

Det er årsagen til at vi – redaktionen - nu er på vej til midtsjælland, hvor vi har en aftale med chefnaturvejleder Sisse Jensen på Brorfelde-centret syd for Holbæk. Hun vil vise os rundt og fortælle om centrets faciliteter og tilbud.

Inden vi tog hjemmefra, har vi researchet lidt. Centrets hjemmeside oplyser, at der er tale om en selvejende institution, der samarbejder med Holbæk kommune, Region Sjælland og Skov- og Naturstyrelsen. Centrets generelle målsætning er at formidle områdets natur og landskab, men man har sin helt egen profil. Spidskompetencen og det, der gør centret unikt, er, at man her sætter fokus på formidling af nattemørket, stjernehimlen, astronomien og Universet.

Dermed videreføres de naturvidenskabelige traditioner, som siden 50'erne har sat Brorfelde på landkortet. Det kendte Observatorieanlæg er fortsat intakt og en bygningsfredning har sikret bevarelsen af den tidstypiske kvalitetsarkitektur. Nu danner bygningerne rammer om en moderne formidlingsinstitution.

Man har valgt at organisere sig med tre separate enheder/afdelinger:

- *Besøgscentret* har base i den imponerende tårnbygning ved indgangen til centret
- *Feltstationen* med naturskole og kursus-, undervisnings- og mødelokaler samt overnatningsfaciliteter (ca. 40 enkelt-/dobbeltværelser) holder til i den tidligere administrationsbygning og medarbejderboligerne
- *Astro-afdelingen* finder man i de oprindelige observatoriebygninger med kuppeltage – højt hævet over landskabet med enestående udsigt mod alle verdenshjørner

Vi parkerer på den nye P-plads nord for Besøgscentret. Diskret beplantning med opstammede ege får anlægget til at glide harmonisk ind mellem overdrevsbakker og skov.

Sisse Jensen tager imod på P-pladsen. Vi hilser – og hun indleder med at fortælle, at hun har været med fra centrets start i 2010, hvor hun af Holbæk kommune blev ansat som naturvejleder med støtte fra tips- og lottomidlerne, Landdistriktspuljen og Miljøministeriet. At det netop blev hende, der fik stillingen blandt mange kompetente ansøgere, mener hun selv hænger sammen med, at hun er uddannet geograf med erfaring i landskabsformidling og interesse for astronomi. Hendes første store opgave bestod i at

udvikle naturformidlingstilbud med udgangspunkt i det dramatiske istidslandskab omkring Maglesø og Brorfelde, et smeltevands- og dødislandskab med enestående geologiske fortællekvaliteter. Det skete sideløbende med Astro-afdelingens opstart.

I dag er de fem naturvejledere på centret, fortæller Sisse – tre fuldtidsbeskæftigede og to med kombinationsansættelser og andre opgaver for kommunen (i Natur/Miljø og skoleforvaltning).

"Vi dækker bredt, både kulturhistorie og plante- og dyreliv. Men vi har givet geologien og især astro- opgaverne særlig høj prioritet. Derfor er to årsværk afsat til Astro-afdelingens tilbud og udvikling." "Vi bruger i øvrigt en lang række frivillige i vores formidlingsarbejde, ikke mindst medlemmer af Brorfeldes Vennekreds og de lokale natur- og friluftorganisationer."

Mens Sisse fortæller, har vi bevæget os over mod indgangen til Besøgscentret, hvor vi standser foran et vældigt kort - tredimensionelt og støbt i beton. På kortet er indtegnet vandre- og cykelruter af varierende længder med markerede punkter på ruterne.

"Det er vores teleruter, fortæller Sisse. Ved hvert telepoint finder man i felten en pæl med et telefonnummer. Ringer man på nummeret, får man over mobilen en fortælling eller et forslag til aktiviteter på stedet."

"Det er vores måde at lave selvbetjente "guidedede" ture på, og det fanger især mange unge. Men vi har naturligvis også traditionelle turfoldere til alle ruter. Og guidede ture bruger vi fortsat meget. Intet overgår en engageret naturvejleder med fortællertalent, der kan tilpasse sig målgruppen og tilrettelægge fællesoplevelser i felten."

"I øjeblikket arbejder vi på at udbygge teleformidlingen. Vi har bl.a. et projektsamarbejde med Sundhedsministeriet og DGI om udvikling af sundhedsruter med udfordringspoints som fx. forhindringsbaner, klatrevægge, klatretræer og tovbaner. Meget kan indrettes i de færdiggravede grusgrave her på egnen, men vi samarbejder også med skovejerne om nye muligheder. Vores rolle er at produkt- og projektudvikle og på sigt at fungere som sikkerhedscenter og televagt. Et af vores naturvejlederårsværk er fuldt finansieret via projektmidlerne. Det er i øvrigt karakteristisk for meget af vores arbejde. Som chefvejleder bruger jeg rigtig mange timer på ansøgninger til fonde og støtteordninger".

Vi træder indenfor i besøgscentret. Lyset og udsigten er fantastisk. Folk sidder spredt i tårnrummet ved lette cafeborde. Der er åbnet mod en sydvendt terrasse. Centralt i bygningen findes noget, der ligner en mellemting mellem en informationskiosk og en serveringsskranke. "Vi har hugget idéen fra Vadehavscentret i Vester Vedsted ved Ribe" fortæller Sisse. "Vi kalder det Infocafeen og her kan man få alt – fra brochurer og personlig turvejledning til bøger, souvenirs og lette cafétilbud fra mikroovnen. Man kan leje cykler, kikkerter og feltudstyr, købe adgangskort til forestillinger i 3D-biograferne mm."

"Cafémøblerne er lette at flytte, når vi bruger tårnrummet til receptioner og events, som vi har mange af."

"I de to længer har vi indrettet udstillinger – med miniværksteder, IT-animationsrum og masser af praktiske opgaver, som kan aktivere vores gæster.

I den ene længe handler det om landskabets dannelse og istidsgeologi. Her får man den faktuelle baggrund for at forstå og opleve det landskab, vi befinder os i. I den anden har vi skiftende udstillingstilbud. Der findes dog altid en introduktion til det, der sker i Astro-afdelingen. Bemærk informationsskærmen ved Infocafeen.

Vend i øvrigt tilbage og prøv det hele, når vi har set resten af centret", opfordrer Sisse.

"Hvordan er økonomi og administration skruet sammen?" spørger vi på vej mod Feltstationen.

"Det er lidt kompliceret. Vi naturvejledere må i høj grad selv skaffe os indtægtsgrundlaget for vores arbejde. Derfor tager vi betaling for de fleste ydelser. Cafédriften giver et lille overskud, mens udstillingerne kræver tilgang af eksterne midler fra fonde og tilskudsordninger. Bygningerne ejes af kommunen, som fik dem overdraget, da universitetet ønskede at afhænde dem. Vi kan bruge dem vederlagsfrit, men betaler driftsomkostninger og vedligeholdelse.

Feltstationen hviler pænt økonomisk i sig selv. Vi tager betaling for brug af naturskolen, som i princippet er ubemandet, men med mulighed for at bestille en naturvejleder. Møde- og kursuslokaler udlejes til faste priser, overnatning betales som på vandrerhjem. Der er også mulighed for at bestille lejrskoleophold (naturskolen m. overnatning) eller kursusophold (undervisningslokaler m. overnatning). Vi tilbyder ikke forplejning, men man kan leje køkken og spiserum og bestille mad udefra. Vi samarbejder med flere spisesteder. Via kommunen har vi fået en driftsaftale med foreningen Sidesporet, som bl.a. driver Holbæk Vandrerhjem. De tager sig af rengøring og vedligeholdelse af lokaler og værelser – naturligvis mod betaling. I turistsæsonen har vi også et godt samarbejde om værelsesudlejning.

Uden for turistsæsonen satser vi mest på feltkurser og lejrskoler for studerende på videregående uddannelser og gymnasier, og i et vist omfang folkeskolens ældre klasser. Vi har desuden oplevet en stigende interesse fra foreninger, virksomheder og institutioner samt eventbureauer. Det er populært at krydre et kursus, en firmafest eller familiebegivenhed med en stjerneekiggeraften eller oplevelsestur, og så er Brorfelde jo en oplagt mulighed. Det falder måske lidt ved siden af centrets målsætning, men er med til at sikre driftsøkonomien."

"Astro-afdelingen er noget særligt. Vi har været så heldige, at et par store fonde har fattet interesse for vores projekt. Uden støtte fra dem havde det ikke været muligt at renovere bygningerne og udvikle vores nuværende formidlingstilbud."

Et hurtigt kig indenfor i Feltstationen viser intens aktivitet. Næstved Gymnasium holder i september feltkursus som en del af Naturvidenskabeligt Grundkursus. Alle klasser får to dages ophold i Brorfelde med biologiske og naturgeografiske felt- og laboratorieundersøgelser, samt et særligt program om Universet, Jorden og livets udvikling. I naturskolen summer det af liv omkring borde med mikroskoper og stereolupper, hvor dyr, planter og jord- og vandprøver fylder godt op. I kursuslokalet arbejder en gruppe elever på Pc'er med efterbehandling af nattens optagelser fra Observatoriet. Vi vil nødtigt forstyrre, men når at opleve de engagerede elevteams arbejde i funktionelle rammer, inden vi haster videre mod Astro-afdelingen.

Undervejs slår vi et smut ud på en af udsigtsstierne, hvorfra man i godt vejr kan se helt til Storebæltsbroen mod sydvest og Odsherredbuen mod nordvest. "Vi ligger flot i landskabet, som I kan se, og er et naturligt knudepunkt på stierne fra Åmosen til Isefjorden. Det giver en del overnattende i de shelters vi har her på bakken i sæsonen". Sisse fortæller at kommunen sammen med bygningerne overtog ca. 40 ha jord på Brorfeldebakken. De drives nu ekstensivt med græsning og slæt. Målet er at genskabe den oprindelige overdrevsflora, en intention der fint kan forenes med offentlighedens

adgang. Jord og bygninger blev ved overtagelsen sikret via en bevarende lokalplan, men der arbejdes på en mere permanent beskyttelse, når Maglesøfredningen, som trænger til modernisering, skal revideres.

Sisse standser foran den største af observatoriebygningerne. "Da vi oprettede Brorfelde-centret var alle enige om, at disse bygninger skulle være centrets vartegn og opgraderes, så de kunne sikre Brorfelde en rolle som internationalt formidlingscenter og mødested for amatørastronomer. Vores muligheder for overnatning på Feltstationen er i den sammenhæng et ubetinget aktiv. Når man har "kigget stjerner" til langt ud på natten, er det lækkert at kunne tørne ind på stedet. Udfordringen var imidlertid at finde ud af, hvordan observatoriebygningerne kunne gøres til et aktiv også i dagtimerne. Løsningen er blevet, at vi har indrettet observatoriebygningerne som astronomiske "multihuse", observatorium om natten og planetarium/3D biograf om dagen med mulighed for opkobling til astronomiske centre andre steder i verden. IT og medieteknologien åbner fantastiske muligheder, som vi er i fuld gang med at udforske.

Den største af bygningerne er desuden indrettet med et fleksibelt møde og undervisningsrum. Vi har derfor de bedste formidlingsmuligheder. I centrets normale åbningstid 10-16 kører vi typisk 3D-forestillinger med annoncering og billetsalg fra Infocafeen. Men vi er fleksible. I dag bruger Næstved Gymnasium fx. det store observatorium til en specialforestilling om Universet."

Vi kigger diskret indenfor i den mørklagte sal, men trækker os hurtigt tilbage for ikke at forstyrre.

Sisse fører os tilbage til besøgscentret. "Et af vores største problemer er, som I måske kan fornemme, afstanden mellem Besøgscentret og Astro-afdelingen" siger hun. "Vi ønsker principielt ikke biler på området, men har et problem i dårligt vejr. Vi er derfor ved at undersøge mulighederne for en "rumbus" – en slags elektrisk Sandorm – måske som en kæde af små elektriske golfvogne."

Vi tager afsked med Sisse, men beslutter at afprøve nogle af udstillingsaktiviteterne i Besøgscentret for derefter at afslutte besøget i Brorfelde-centret med en tur på en af teleruterne – en vandretur ved Maglesø. Tre timer senere, efter en pragtfuld tur på godt 5 km, krydret med spændende teleoplysninger, er vi klar til hjemturen.

Finn Bjerregaard, Peter Steen Henriksen og Carsten Lambrecht, DN-Holbæk, april 2009